

Herbst, Stanisław

VII Powszechny Zjazd Historyków Polskich we Wrocławiu 19-22 września 1948 roku

---

Przegląd Historyczny Zeszyt dodatkowy, 483-491

1948

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Inne komisje zwolna reaktywują się (ikonograficzna; wielkich podróży i odkryć geograficznych; historii prasy — pod przew. G. Bourgin — straciła w czasie wojny materiały; skrótów; numizmatyczna historii wojskowości) jeszcze inne nie znajdują inicjatorów swej odbudowy (demografii historycznej; oświeconego absolutyzmu; archiwów watykańskich; historii bałtyckiej; ruchów społecznych). Kilka komisji przekształciło się w osobne stowarzyszenia międzynarodowe lub francuskie z udziałem zagranicznych (historii literatury porównawczej, historii nauk, historii Dalekiego Wschodu).

Prace sekretariatu generalnego obejmowały poza koordynacją prac Komitetu i Zgromadzenia Walnego (przewidzianego w r. 1950) zbieranie odpowiedzi na ankietę o losach nauki historycznej w czasie wojny na podstawie rozesłanego kwestionariusza (jak dotąd mało odpowiedzi) oraz kontaktu z UNESCO, w szczególności z nowo utworzonym ciałem, Conseil International de la Philosophie et des Sciences Humaines. Na posiedzeniu prezydium w Kopenhadze 9 i 10 października 1948 r. Ch. Morazé złożył sprawozdanie z VII Kongresu historyków polskich wraz z wnioskiem, przyjętym jednomyślnie, o przyjscie z pomocą międzynarodową w odbudowie nauki historycznej w Polsce.

Na tymże posiedzeniu przedyskutowano sprawę organizacji IX kongresu nauk historycznych w Paryżu w ostatnim tygodniu sierpnia i pierwszym września 1950 roku. Według projektu złożonego przez Rob. Fawtier obrady będą toczyć się w nast. sekcjach: I antropologii [wg terminologii francuskiej] i demografii historycznej, II historii prądów ideowych, III historii gospodarczej, IV historii społecznej, V historii kultury, VI faktów politycznych, VII historii ustroju. Nadto przewiduje się osobne sekcje poświęcone niektórym zagadnieniom, jak dziejom krucjat, wojen i wojskowości, naukom pomocniczym historii, metodologii historii. Każda sekcja otrzyma referenta generalnego, który przygotowuje do druku na 3 miesiące przed kongresem referat obejmujący stan badań, postulaty badawcze, ew. postawienie wybranego zagadnienia. Prawdopodobnie zostaną też powołani koreferenci. Referaty zgłoszone na kongres powinny być ogólniejszego znaczenia, o ich dopuszczeniu decyduje Komitet. Księga referatów będzie drukowana we Francji w 5 językach kongresów historycznych. Jako granicę chronologiczną w treści referatów przyjęto r. 1938. Wpis uczestnika kongresu wynosić będzie równowartość 1000 fr. fr. z września 1948 r., przyczym komitety krajowe zostaną wezwane do poczynienia ułatwień paszportowych i kolejowych dla swoich członków. Osobna komisja złożona z 5 wiceprezesów kongresu będzie decydować w sprawach spornych w okresie zjazdu. Przewidziane jest uproszczenie strojów w czasie przyjęć oficjalnych. Zaproszenia do udziału w kongresie zostaną skierowane do komitetów krajowych, nad to Komitet Międzynarodowy może zapraszać indywidualnie. Gospodarzem kongresu jest komitet francuski z Rob. Fawtier na czele.

W ramach Kongresu odbędą się dwa posiedzenia Walnego Zgromadzenia Komitetu, m. in. w sprawie rewizji statutu. Najbliższe posiedzenie prezydium mieć będzie miejsce w czerwcu 1949 r. w Londynie.

A. Gieysztor

VII POWSZECHNY ZJAZD HISTORYKÓW POLSKICH WE WROCŁAWIU 19 — 22 WRZEŚNIA 1948 ROKU

Walne Zgromadzenie delegatów Polskiego Towarzystwa Historycznego 15-go czerwca 1947 r. w Krakowie postanowiło zwołać na rok 1948 — VII Powszechny Zjazd Historyków Polskich, pierwszy po przerwie wojennej. Charakter i program Zjazdu ustalono w dyskusjach Komitetu Organizacyjnego i uzgodnione z p. Ministrem Oświaty uproszonym na Protektora. Wybór miejsca — Wrocławia — i związanie terminu z setną rocznicą Wiosny Ludów wysunęło na czoło obrad dzieje Śląska i Wielkiego Pomorza oraz rewolucji 1848 r. Obu tym dziedzinom historycznym poświęcono odczyty na posiedzeniach plenarnych i osobne sekcje do dyskusji szczegółowych zagadnień. Następne sekcje przeznaczone innym najważniejszym zagadnieniom polskiej nauki historycznej: dziejom Słowiańszczyzny,

sprawie genezy współczesnego społeczeństwa i państwa polskiego, zaś w sekcji „Polska nauka historyczna po drugiej wojnie światowej” zebrano aktualne kwestie archiwistyki polskiej, zagadnienia teoretyczne historii oraz rozpowszechnienia kultury historycznej. Ogólne ujęcie zadań polskiej nauki historycznej po drugiej wojnie światowej było tematem osobnego posiedzenia plenarnego w drugim dniu zjazdu (odczyt prof. UW. dr Stanisława Arnolda). Referaty z zakresu historii wychowania skupione w specjalnej podsekcji.

Dnia 19 września 1948 r. o godzinie 11-ej w historycznej auli Uniwersytetu Wrocławskiego („aula Leopoldina”) przez Polskiego Towarzystwa Historycznego prof. dr Jan Dąbrowski dokonał otwarcia Zjazdu, przedstawiając we wstępnym przemówieniu charakter i program obrad, uczcił pamięć historyków którzy zginęli w ciągu wojny (tablice ich z nazwiskami, okolone liśćmi dębowymi umieszczone były na wzniesieniu) i wskazał najpilniejsze obowiązki historyków w służbie Polsce demokratycznej.

Następnie powitał Zjazd w imieniu Prezesa Rady Ministrów i swoim Minister Oświaty dr Stanisław Skrzyszewski. Podnosząc zasługi dotychczasowe historiografii polskiej, z której dorobku nic nie wolno uronić, piętnował zarazem jej błędy i niedomagania. Wskazując na wyniki historiografii radzieckiej i potrzebę stosowania metody materializmu historycznego żądał od historyków polskich pracy zespołowej, badań monograficznych nowych zagadnień i nowej syntezy podręcznikowej.

W imieniu polskich towarzystw naukowych skolei zabrał głos przedstawiciel Polskiej Akademii Umiejętności prof. dr Jan Rutkowski, zaś jako gospodarz witał przybyłych Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dr Stanisław Kulczyński. Przewodniczący delegacji historyków czeskich dr Jan Charvat przynosił pozdrowienia bratniego narodu, zaś p. Dora Gabe życzyła pomyślnych obrad w imieniu bułgarskich intelektualistów. Wreszcie prof. dr Kazimierz Tymieniecki — przewodniczący sądu konkursowego prac z historii ziem odzyskanych, ogłosił przyznane nagrody.

Skolei nastąpił wybór władz zjazdu. Oto ich lista:

Protector Zjazdu: Minister Oświaty dr Stanisław Skrzyszewski. Prezydium honorowe: Franciszek Bujak, Stanisław Kętrzyński, Jan Karol Kochanowski, Ludwik Kolankowski.

Przewodniczący Zjazdu: Jan Dąbrowski.

Viceprzewodniczący: Natalia Gąsiorowska, Kazimierz Tymieniecki.

Członkowie Prezydium: Władysław Czapliński, Wojciech Hejnosz, Teofil E. Modelski, Jan Rutkowski, Władysław Tomkiewicz, Adam Vetulani, ks. Mieczysław Żywczyński.

Gospodarz Zjazdu: Karol Maleczyński Sekretarze: Ludwik Bazyłow, Aleksander Gieysztor, Stanisław Herbst, Stefan Kieniewicz, Witold Kula, Gerard Labuda, Bogusław Leśnodorski, Franciszek Persowski.

Władze sekcji:

Sekcja I: *Dzieje Śląska i Wielkiego Pomorza*. Przewodniczący: Roman Grodecki, zastępcy: Karol Górski, Tadeusz Manteuffel, Andrzej Wojtkowski. Sekretarze: Józef Gierowski, Józef Matuszewski, Józef Mitkowski, Irena Pietrzak-Pawłowska, Kazimierz Ślaski.

Sekcja II: *Dzieje Słowiańszczyzny*. Przewodniczący: Zygmunt Wojciechowski, zastępcy: Wojciech Hejnosz, Kazimierz Lepszy. Sekretarz: Bohdan Baranowski,

Tadeusz Gostyński, Gerard Labuda, Kazimierz Myśliński, Krystyna Pieradzka, Michał Szaniecki.

Sekcja III: *Rewolucja 1848 r.* Przewodniczący: Adam Skałkowski, zastępcy: Henryk Mościcki, Bronisław Pawłowski, Sekretarze: Janina Bieniarzówna, Andrzej Bukowski, Zdzisław Grot, Stefan Kieniewicz.

Sekcja IV: *Geneza współczesnego społeczeństwa i państwa polskiego.* Przewodniczący: Jan Rutkowski, zastępcy: Karol Koranyi, Kazimierz Piwarski, Sekretarze: Janusz Durko, Witold Jakubczyk, Witold Kula, Franciszek Persowski Władysław Rusiński.

Sekcja V: *Polska nauka historyczna po drugiej wojnie światowej.* Przewodniczący: Stanisław Arnold, zastępcy: Roman Lutman i Kazimierz Kaczmarczyk. Sekretarze: Zofia Kamieńska, Bogusław Leśnodorski, Antoni Walawander, Michał Wąsowicz.

Podsekcja *Historii Wychowania.* Przewodniczący: Bogdan Suchodolski, zastępca: Henryk Barycz, sekretarz: Ignacy Szaniawski.

Przewodniczący Zjazdu zaproponował wysłanie depesz do ob. Prezydenta Rzeczypospolitej, ob. Premiera, ob. V. minister Krassowskiej oraz nieobecnych honorowych przewodniczących i udzielił głosu prof. dr Stefanowi Kieniewiczowi, który wygłosił wykład: „Wkład Polski w rewolucję europejską 1848 r.”

O g. 4 popoł. rozpoczęły prace sekcje, zaś o g. 8 wieczorem w sklepionych, gotyckich salach ratusza staromiejskiego odbył się raut wydany dla uczestników zjazdu przez Wojewodę Wrocławskiego i Prezydenta m. Wrocławia.

W ciągu dnia 20.IX przybyli do Wrocławia pozostali goście z zagranicy: delegacja złożona z Profesorów Uniwersytetu Moskiewskiego P. N. Treńiakowa, Sidorowa i Iwana Udalcowa oraz sekretarz generalny Międzynarodowego Komitetu Nauk Historycznych Charles Morazé, directeur d'études à l'École pratique des Hautes Études.

Sekcje obradowały dwa razy dziennie zaczynając obrady o g. 9 i 16. Sekcja I: *Dzieje Śląska i Wielkiego Pomorza* odbyła 4 posiedzenia. Na pierwszym (19.IX g. 16) wygłoszono następujące referaty:

1. Doc. UJ. dr Jan Natanson-Leski: Struktura geograficzno-historyczna granicy zachodniej Polski — w dyskusji przemawiali: prof. UJ. dr Roman Grodecki, prof. UW. dr Tadeusz Manteuffel, prof. UP. dr Zdzisław Kaczmarczyk, doc. UP. dr Michał Szaniecki, doc. UJ. dr Krystyna Pieradzka i prelegent.

2. prof. UŁ. dr Stanisław Zajączkowski: O periodyzacji dziejów ziem odzyskanych. Dyskusja: dr Józef Mitkowski, prof. UW. dr Bolesław Olszewicz, doc. UJ. dr Jan Natanson-Leski, dr Franciszek Persowski, prof. UW. dr Tadeusz Manteuffel i prelegent.

3. W nieobecności doc. UJ. dr Tadeusza Dobrowolskiego nie odczytano drukowanego referatu: Średniowieczna kultura artystyczna Śląska, natomiast dr Gwido Chmarzyński wygłosił koreferat. W dyskusji przemawiał prof. KUL. dr Marian Morelowski.

2. Posiedzenie dnia 20.IX o g. 16.

1. Doc. UJ. dr Marian Friedberg: Przenikanie niemieczyny i wpływów niemieckich na ziemię polskie do XIV w.

2. Prof. UJ. dr Jan Dąbrowski: Szczyt natężenia niebezpieczeństwa niemieckiego w XIV w.

3. Prof. UP. dr Kazimierz Tymieniecki: Przyczyny zahamowania ekspansji niemieckiej na wschodzie u schyłku średniowiecza.

Dyskusja łączna: prof. UP. dr Zdzisław Kaczmarczyk, dr Zygmunt Okniński, dr Anna Strzelecka, prof. UMK. dr Karol Górski, odpowiadali doc. Friedberg i prof. Tymieniecki.

4. Prof. UW. dr Stefan M. Kuczyński: Długosz wobec polskiej granicy zachodniej.

5. Prof. UMK. dr Karol Górski: Problematyka historyczna Zachodniego Pomorza.

6. Prof. UJ. dr Roman Grodecki: Zagadnienia historyczne ziemi lubuskiej. Dyskusja: Dyrektor Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Gdyni, doc. UP. dr Władysław Kowalenko, dr Józef Mitkowski, prof. UP. dr Zdzisław Kaczmarczyk, dr Stefan Górczyński. Odpowiadali prof. Górski i prof. Kuczyński.

3. posiedzenie dnia 21.IX o g. 9.

1. Prof. Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Gdyni inż. Eugeniusz Kwiatkowski: Blaski i cienie stosunków gospodarczych polsko-gdańskich.

2. Doc. UW. dr Marian Małowist: Polityka gospodarcza Zakonu Krzyżackiego w XV w.

3. Dyr. dr Marian Pelczar: Stan badań nad dziejami Gdańska.

Dyskusja łączna: prof. UMK. dr Karol Górski, prof. dr Władysław Kowalenko. Odpowiadali prelegenci.

4. Prof. UW. dr Władysław Czaplinski: Wpływ reformacji i kontrreformacji na stosunki narodowościowe na Śląsku. Dyskusja: doc. UP. dr Michał Szczaniecki, prof. UJ. dr Kazimierz Piwarski, dr Józef Gierowski i prelegent.

4. Posiedzenie dnia 21.IX o g. 16.

1. Prof. UW. dr Henryk Wereszycki: Wpływ polityki zewnętrznej Prus i Austrii na sprawę polską 1848 — 1914. Dyskusja: doc. UŁ. dr Juliusz Willaume prof. UW. dr Stefan Kieniewicz i prelegent.

2. Prof. UP. dr Janusz Pajewski: Wpływ polityki zewnętrznej Prus i Austrii na sprawę polską 1914 — 1918. Dyskusja: doc. UŁ. dr Juliusz Willaume, doc. UJ. dr Henryk Batowski i prelegent.

3. Dr Witold Jakubczyk: Rozwój organizacji wewnętrznej społeczeństwa polskiego w zaborze pruskim 1828 — 1918. Dyskusja: dr Zdzisław Grot, prof. dr Stefan Kieniewicz, prof. KUL. dr Andrzej Wojtkowski i prelegent.

4. Prof. KUL. dr Andrzej Wojtkowski: Budzenie się świadomości narodowej Mazurów Pruskich. Koreferat dr Irena Pietrzak-Pawłowska, dyskusja: dr Andrzej Bukowski i prelegent.

Sekcja II: *Dzieje Słowiańszczyzny* odbyła 3 posiedzenia.

1. Posiedzenie dnia 20.IX o g. 9 rano.

1. Prof. UP. dr Józef Kostrzewski: Ziemie polskie w starożytności, Koreferaty: prof. UJ. dr Ludwik Piotrowicz, prof. UW. dr Kazimierz Majewski. Dyskusja: prof. UW. dr Bolesław Olszewicz, prof. UJ. Tadeusz Lehr-Spławiński, prof. UP. dr Gerard Labuda, dr Bronisław Biliński, odpowiadał prof. dr Józef Kostrzewski.

2. Prof. UP. Kazimierz Tymieniecki: Geneza państwowości polskiej.

3. Dr Witold Hensel: Geneza państwowości polskiej w świetle archeologii. Dyskusja łączna: prof. UP. dr Zygmunt Wojciechowski, prof. UP. dr Gerard Labuda oraz prelegenci.

Posiedzenie 2. dnia 20.IX o g. 16.

1. Prof. UP. dr Gerard Labuda: Osiągnięcia i postulaty historiografii polskiej w zakresie dziejów Słowiańszczyzny Zachodniej. Koreferat doc. UJ. dr Krystyny Pieradzkiej.

2. Doc. UW. dr Aleksander Gięsztor: Wpływy karolińskie na ustrój państw zachodnio-słowiańskich. Dyskusja łączna: prof. Uniwersytetu w Brnie dr Józef Macurek, prof. UMK. dr Karol Koranyi, prof. UJ. dr Adam Vetulani prof. UP. dr Zygmunt Wojciechowski i prelegenci.

3. Prof. UMK. dr Wojciech Hejnosz: Badania porównawcze praw słowiańskich. Dyskusja: dr Jerzy Pogonowski, prof. UMK. dr Karol Koranyi, prof. UJ. Tadeusz Lehr-Spławiński, prof. UJ. dr Tadeusz Stanisław Grabowski, prof. UJ. dr Adam Vetulani, prof. UW. dr Władysław Kuraszkiwicz, prof. dr Zygmunt Wojciechowski oraz prelegent.

Posiedzenie 3. dnia 21.IX o g. 16.

1. Prof. UW. dr Władysław Tomkiewicz: Stosunki kulturalne polsko-rosyjskie do końca XVIII w.

2. Prof. UMK. Karol Zawodziński: Stosunki kulturalne rosyjsko-polskie od końca XVIII w. Dyskusja łączna: prof. UŁ. dr Stefan Truchim, prof. KUL. Aleksander Kossowski, prof. KUL. dr Marian Morełowski, prof. Uniw. Moskiewskiego Tretjakow zast. prof. UW. dr Marian Jakubiec, mag. Stefan Gruszecki, prof. UJ. dr Henryk Barycz, dr Celina Bobińska, prof. UJ. Henryk Mościcki i prelegenci.

3. Prof. UJ. dr Tadeusz Stanisław Grabowski: Stosunki kulturalne Polaków ze Słowianami Południowymi. Dyskusja: prof. UJ. dr Tadeusz Lehr-Spławiński, prof. Un. w Brnie Józef Macurek, doc. dr Bohdan Baranowski, dr Jerzy Pogonowski.

Sekcja III: *Revolucja 1848 r.* odbyła 3 posiedzenia.

Posiedzenie 1 dnia 19.IX o g. 16.

1. Prof. UW. dr Emil Kipa: Stan badań nad rewolucją roku 1848. Dyskusja: dr Witold Jakubczyk, prof. UW. dr Stefan Kieniewicz, doc. UJ. dr Jan Lubicz-Pachoński, dr Witold Łukaszewicz, dr Jan Wegner, prof. UJ. dr Jan Dąbrowski.

2. Doc. UP. dr Wisława Knapowska: Rok 1848 w Poznańskim. Dyskusja: prof. UW. dr Stefan Kieniewicz, dr Zygmunt Grot, prof. KUL. dr Andrzej Wojtkowski.

3. Prof. UW. dr Stefan Kieniewicz: Galicja w r. 1848. Koreferat: dr Janina Bieniarzówna, dyskusja: prof. UJ. dr Jan Dąbrowski, doc. UJ. dr Jan Lubicz-Pachoński, dr Witold Łukaszewicz, doc. UP. dr Wisława Knapowska.

Posiedzenie 2. dnia 20.IX o g. 16.

1. Dr Zofia Balicka: Ruchy społeczne i ich ideologia we Francji w latach 1830 — 1848. Dyskusja: dr Witold Łukaszewicz.

2. Dr Celina Bobińska: Sprawa polska w teorii i praktyce twórców naukowego socjalizmu w wieku XIX. Dyskusja: prof. UW. dr Stefan Kieniewicz, prorektor Uniw. Moskiewskiego Sidorow, dr Witold Łukaszewicz.

3. Prof. UŁ. dr Józef Dutkiewicz: Przemiany postawy historiografii francuskiej wobec Wiosny Ludów. Dyskusja: prof. UW. dr Stefan Kieniewicz, prof. Charles Morazé.

Posiedzenie 3. dnia 21.IX o g. 9.

1. Doc. UJ. dr Henryk Batowski. Stosunki wzajemne Polaków i innych Słowian w dobie Wiosny Ludów. Koreferat: zast. prof. UW. dr Marian Jakubiec, dyskusja prof. UW. dr Stefan Kieniewicz, prof. Un. w Brnie dr Józef Macurek, dr Marian Tyrowicz, doc. UP. dr Wisława Knapowska, dr V. Czejchan, prof. Uniw. Moskiewskiego Iwan Udalcow.

2. Dr Marian Tyrowicz: Śląsk w okresie rewolucyjnym 1846 — 1848. Koreferat: dr Kazimierz Popiołek, dyskusja: prof. UW. dr Stefan Kieniewicz, dr Janina Ender, doc. UP. dr Wisława Knapowska, Aleksander Rombowski, Franciszek Paprocki.

3. Dr Andrzej Bukowski: Wiosna Ludów na Pomorzu.

Sekcja IV: *Geneza współczesnego społeczeństwa i państwa polskiego* 3 posiedzenie 1 dnia 20.IX o g. 9.

1. Prof. UP, dr Jan Rutkowski: Zagadnienie podziału dochodu społecznego do końca XVIII w. Koreferat: doc. UW, dr Witold Kula, dyskusja: doc. UW, dr Marian Małowist, prof. UJ, dr Stefan Inglot, dr Antoni Walawender, prof. UP, dr Adam Skałkowski, prof. UMK, dr Stanisław Hoszowski, zast. prof. UŁ, dr Stanisław Śreniowski oraz prelegenci.

2. Prof. UJ, dr Stefan Inglot: Sprawa chłopska w Polsce XIX i XX w. Koreferat: prof. UP, dr Stanisław Szczotka, dyskusja: prof. UP, dr Adam Skałkowski, dr Roman Werfel, mag. Krzysztof Dunin-Wąsowicz, dr Witold Jakubczyk, dr Aleksy Gilewicz, prof. UW, dr Zanna Kormanowa i prelegent.

Posiedzenie 2. dnia 21.IX g. 9.

1. Prof. UJ, dr Kazimierz Piwarski: Geneza „Monachium”.

2. Dr Antoni J. Wilder: Rozgrywka dyplomatyczna o polską granicę zachodnią.

3. Mag. Rafał Gerber: Zagadnienie asymilacji Żydów polskich w XIX w. Dyskusja: dr Antoni Artymiak, dr Witold Jakubczyk, Czesław Nusbaum, Maria Turlejska oraz prelegent.

4. Dr Janusz Deresiewicz: Przebudowa gospodarcza ziem włączonych do Rzeszy 1939 — 1945.

5. Dr Władysław Rusiński: Położenie Polaków zatrudnionych w czasie wojny na ziemiach wcielonych do Rzeszy. Dyskusja łączna: doc. UW, dr Witold Kula, dr Herman Rappaport i prelegent, w końcu przewodniczący prof. dr Jan Rutkowski.

Posiedzenie 3. dnia 21.IX o g. 16.

1. Prof. UŁ, dr Natalia Gąsiorowska: Położenie górników w Królestwie Polskim przed uwłaszczeniem. Dyskusja: prof. UP, dr Jan Rutkowski, prof. Uniw. Moskiewskiego Sidorow, dr Aleksy Gilewicz oraz prelegentka.

2. Dr Janusz Durko: Początki ruchu socjalistycznego w Królestwie 1874 — 1879. Dyskusja: prof. UW, dr Zanna Kormanowa oraz prelegent.

Sekcja V: *Polska nauka historyczna po drugiej wojnie światowej* — 3 posiedzenia.

Posiedzenie 1. dnia 19.IX o g. 16.

1. Dyr. Adam Stebelski: Podstawa archiwalna historiografii polskiej po r. 1945. Koreferat — dyr. Witold Suchodolski: Rozmieszczenie zasobów archiwalnych i ich udostępnienie, dyskusja: dyr. dr Kazimierz Kaczmarek, dyr. dr Marian Łodyński, prof. UW, dr Stanisław Arnold, prof. UJ, dr Adam Vetulani, prof. UP, dr Stanisław Szczotka, prof. UW, dr Władysław Tomkiewicz, doc. UJ, dr Marian Friedberg, prof. UW, dr Janusz Woliński, prof. UW, Seweryn Wysłouch, dyr. dr Adam Łysakowski, doc. UW, dr Witold Kula, i prelegenci.

2. Zast. prof. UŁ, dr Stanisław Śreniowski: Zagadnienie metody badań historii ustroju Polski. Dyskusja: doc. UJ, dr Bogusław Leśnodorski, prof. UJ, dr Adam Vetulani, prof. UMK, dr Wojciech Hejnosz, prof. UMK, dr Karol Koranyi, doc. UW, dr Witold Kula i prelegent.

Posiedzenie 2 dnia 20.IX o g. 16.

1. Dyr. dr Roman Lutman: Podstawy metodologiczne historiografii.

2. Doc. U. J. Bogusław Leśnodorski: Uwarunkowanie społeczne faktów historycznych i ich oceny. Dyskusja łączna: mag. Walentyna Najdus, doc. U. W. dr Wanda Moszczeńska, dr Witold Jakubczyk, doc. U. W. dr Witold Kula, dr Roman Werfel, prof. U. W. dr Zanna Kormanowa, zast. prof. U. Ł. dr Stanisław Śreniowski, prof. U. W. dr Stanisław Arnold i prelegenci.

Posiedzenie 3 dnia 21.IX o g. 9.

1. Dr Ewa Małczyńska: Rola kultury historycznej w dobie przebudowy ustroju społecznego.

2. Doc. U. W. dr Wanda Moszczyńska: Związki między badaniem a szerzeniem kultury historycznej. Dyskusja łączna: Pazdro, dr Herman Rappaport dr Zofia Karłowska, doc. U. J. dr Bogusław Leśnodorski, prof. U. W. dr Stanisław Arnold, dr Celina Bobińska, prof. U. J. dr Adam Vetulani, mag. Walentyna Najdus, prof. U. W. dr Bolesław Olszewicz, oraz prelegentki.

3. Prof. UŁ. dr Henryk Serejski: Problematyka historii historiografii. Koresferat dyr. dr Ryszard Przelaskowski, dyskusja: prof. U. J. dr Adam Vetulani, dr Stanisław Nowodworski, prof. U. W. dr Stanisław Arnold, doc. U. W. dr Wanda Moszczyńska, prof. U. Ł. dr Józef Dutkiewicz, doc. U. J. dr Bogusław Leśnodorski, dr Celina Bobińska i prelegent.

Podsekcja Historii Wychowania odbyła 2 posiedzenia

Posiedzenie 1 dnia 19.IX o g. 16.

1. Prof. U. W. dr Bogdan Suchodolski: Stosunek pedagogiki do historii wychowania. Dyskusja: prof. U. Ł. dr Józef Dutkiewicz, prof. U. W. dr Zanna Kormanowa, prof. U. Ł. Stefan Truchim, doc. dr Łukasz Kurdybacha, Karol Kotłowski, prof. U. J. dr Henryk Barycz, Ignacy Szaniawski.

2. Doc. dr Łukasz Kurdybacha: O nowy podział historii wychowania. Dyskusja: prof. dr Henryk Barycz, dr Milewicz, Ignacy Szaniawski, prof. U. Ł. dr Stefan Truchim, prof. dr Zanna Kormanowa, prof. U. W. dr Bogdan Suchodolski

3. Prof. U. Ł. dr Stefan Truchim: Postulaty w zakresie organizacji badań historii szkolnictwa i wychowania. Dyskusja: dr Janina Ender, dr Irena Pietrzak-Pawłowska, prof. U. J. dr Henryk Barycz, dr Antoni Artymiak, Leonard Winnicki.

4. Prof. U. J. dr Henryk Barycz: Polska myśl uniwersytecka w epoce Oświecenia. Dyskusja: doc. dr Łukasz Kurdybacha, Leonard Winnicki, prof. U. Ł. dr Stefan Truchim.

Posiedzenie 2 dnia 20.IX o g. 9.

1. Ignacy Szaniawski: Diesterweg i Wiosna Ludów. Dyskusja: dr Janina Ender, doc. dr Łukasz Kurdybacha, prof. U. Ł. dr Stefan Truchim.

2. Dyr. dr Antoni Knot: Sprawy oświatowo-szkolne w Galicji 1848 r.,

3. Dr Janina Ender: Sprawy oświaty ludowej na Śląsku w r. 1848. Dyskusja: Ignacy Szaniawski, dr Antoni Artymiak.

22 o g. 10 rozpoczęto końcowe posiedzenie plenarne Zjazdu. Przewodniczący charakteryzuje przebieg i wyniki obrad, następnie odczytano rezolucje wniesione przez Sekcje które zostały przekazane Zarządowi Głównemu Polskiego Towarzystwa Historycznego jako Stałej Delegacji, Zjazdów Historyków Polskich, po czym wystąpili goście zagraniczni. W imieniu delegacji radzieckiej przemówił prof. Tretiakov, w imieniu Komitetu Międzynarodowego Nauk Historycznych prof. Morazé w imieniu delegacji czeskiej prof. J. Macurek. Wreszcie zabrał głos prof. Z. Wojciechowski i wygłosił odczyt: Bolesław Chrobry i kryzys stosunków polsko-niemieckich, następnie przewodniczący podziękował uczestnikom za prace i zamknął obrady VII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich.

Zastanawiając się na dorobkiem Zjazdu, trzeba stwierdzić, że najbardziej dojrzałe naukowo było zagadnienie sąsiedztwa polsko-niemieckiego w średniowieczu, ujęte przede wszystkim z punktu widzenia społecznego i gospodarczego. Nato-

miast referaty z dziejów Wielkiego Pomorza, ziemi lubuskiej i Śląska wносиły rozważania programowe i sprawozdania z prac podstawowych przedsięwziętych przez Polaków już po wojnie. Przeważała tu problematyka historii osadnictwa i ruchów społecznych. Zagadnienie odrodzenia narodowego i znaczenie w tym względzie ruchów wolnościowych w powiązaniu z podłożem społecznym Wiosny Ludów, zwłaszcza na przykładzie Śląska, w ożywionym starciu poglądów doprowadziło w końcu do bardzo pogłębionego ujęcia.

Dalszą zdobyczą Zjazdu było skupienie w przygotowanej dyskusji specjalistów różnych, dotąd naogół swoimi drogami chodzących dyscyplin: historyków starożytności klasycznej, historyków Słowiańszczyzny, językoznawców i prehistoryków. W okresie znakomitych odkryć archeologicznych konfrontacja różnych metodycznie punktów widzenia rokowała ważne wyniki, zaś przełamanie granicy dwu, zazwyczaj ostro odcinanych epok wydaje się pożyteczne.

Kapitałne zagadnienie podziału dochodu społecznego w Polsce przedrobotniczej w związku z daleko posuniętymi badaniami zasługiwało na gruntowną dyskusję podstaw metodycznych, natomiast bliższa geneza współczesnego społeczeństwa polskiego czeka jeszcze, jak okazało się z dalszych badań źródłowych. Wymienić zato wypada próby pierwszego naukowego ujęcia historii ostatnich lat — dyplomatycznej i społecznej (okupacja).

Podstawowa dla badań historycznych sprawa archiwów polskich po roku 1945 była wyczerpująco dyskutowana, generalnej dyskusji doczekały się teoretyczne podstawy historii. Po raz pierwszy w niej szeroko wypowiedzieli się historycy marksiści. Żywą dyskusję wywołały też zagadnienia oddziaływania społecznego nauki historycznej. W Podsekcji Historii wychowania, której prace zaszczylił swym udziałem p. Minister Oświaty, najwyższą wymianę poglądów wywołała sprawa pogodzenia teoretycznych i praktycznych zadań tej dziedziny historycznej.

To krótkie wyliczenie świadczy, iż nie poruszono wielu zagadnień ważnych, mieszczących się w zacieśnionej nawet tematyce Zjazdu. Nie jeden planowany i obiecany referat odpadł bo zawiedli prelegenci, natomiast trzeba podkreślić, że starano się o możliwą pełnię, wszyscy mieli możliwość uczestniczyć w kształtowaniu programu, referaty późno zgłoszone i przywiezione dopiero na zjazd — były wygłoszone. Świadomie pominięto na Zjeździe większość zagadnień organizacji badań i nauczania akademickiego w przekonaniu, iż nadają się one do obrad w ściślejszych gronach komisji — z okazji zjazdu zebrały się powołane przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Historycznego komisje: bibliograficzna, instytutów historycznych uniwersyteckich, oraz programu uniwersyteckiego nauczania historii (wyniki ich obrad nie wchodzi do tego sprawozdania).

Tematykę VII Zjazdu Historycznego, w porównaniu do poprzednich, charakteryzuje znaczne przesunięcie ku sprawom społecznym i gospodarczym przy skurczeniu tradycyjnie pojętej historii politycznej. Wyraził to na posiedzeniu inauguracyjnym Jan Rutkowski: „Zmiana perspektywy dziejowej pociąga za sobą zmianę oświetlenia przeszłości. Na pierwszy plan wysuwa się i dziś historia gospodarcza, dzieje włościan i robotników, a zwłaszcza dzieje ruchu socjalistycznego. Znając więcej „dalszych ciągów” różnych tendencji rozwojowych badanych już przed wojną ostatnią, możemy trafniej... ustalić poszczególne związki przyczynowe”.

Plenarny referat prof. Arnolda nakreślił właśnie możliwości nowej syntezy dziejów Polski z punktu widzenia materializmu historycznego.

Starania o należyte przygotowanie dyskusji, wyraziły się w zwiększonej ilości koreferatów i skupianiu zagadnień, nie zdołano jednak dość wcześniej rozesłać

uczestnikom księgi referatów — umożliwić wszystkim uczestnikom należytego przygotowania się do obrad. Na szczególną uwagę zasługuje obecność delegacji zagranicznych, które brały żywy udział również w obradach sekcji.

Dzięki poparciu materialnemu Państwa (Prezydium Rady Ministrów i Ministerstwa Oświaty) umożliwiono wszystkim historykom udział w Zjeździe zapewniając 500 osobom zakwaterowanie i utrzymanie, najskromniejsza składka zjazdowa objęła też *Pamiętnik Zjazdu* który (t. I oraz zes. I t. II — łącznie 40 arkuszy referatów) jednak rozdano uczestnikom dopiero na Zjeździe. Ogólna ilość zgłoszeń przekroczyła 620. Uczestnicy mieli możliwość zwiedzenia Wystawy Ziem Odzyskanych oraz pokazu najcenniejszych zbiorów Zakładu Narodowego 'Ossołińskich, a także urządzonych w jego gmachu wystaw polskiej powojennej książki historycznej oraz okazałej wystawy książki radzieckiej. Większość uczestników Zjazdu została we Wrocławiu na dzień następny na Konferencję Nauczycieli Historii zorganizowaną przez Ministerstwo Oświaty.

W okresie Zjazdu ukonstytuowała się pod przewodnictwem prof. Arnolda grupa historyków marksistów, która odbyła posiedzenia poświęcone obradom Zjazdu, przygotowaniu projektów rezolucji oraz ustaleniu programów wspólnych prac na przyszłość. Dążenia Grupy oraz ocenę jej udziału w Zjeździe sformułował Roman Werfel w artykułach zamieszczonych w *Głosie Ludu*. Prasa poświęciła Zjazdowi sporo uwagi. Głosy jej będą zebrane wraz z protokołami obrad, które znajdują się w t. II *Pamiętnika* Zjazdu.

St. Ht.

INSTYTUT HISTORYCZNY UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

1. Porządek studiów historycznych w roku akademickim 1948/49.

W porównaniu z programem zajęć i zaleceniami ogłoszonymi na r. 1947/48 w Przeg. Hist. t. XXXVIII, 1948, str. 377 — 383 wprowadzono na podstawie uchwały Rady Instytutu przyjętej przez Radę Wydziału Humanistycznego nast. zmiany.

Wymaga się przedstawienia świadectw kolokwialnych na I roku studiów z lektoratów przynajmniej jednego języka nowożytnego (angielski, francuski, niemiecki, rosyjski) oraz łacińskiego od studentów przyjętych z niewystarczającą znajomością łaciny.

Wśród ćwiczeń zaleconych do wyboru na II roku zamieniono ćwiczenia z paleogeografią wyższej na ćwiczenia z nauk pomocniczych historii. Studentów II roku obowiązują również przedstawienie świadectw z lektoratów języków obcych.

Spis wykładów i ćwiczeń przewidzianych dla słuchaczy sekcji historycznej w bież. r. ak. podaje Skład Uniwersytetu i spis wykładów U.W. (W-wa 1948, s. 50 nn).

2. Odczyty uczonych zagranicznych

Dnia 24 września br. w sali konferencyjnej Instytutu odbył się wykład dla członków Instytutu i zaproszonych gości M. CHARLES MORAZÉ sekretarza generalnego Międzynarod. Komitetu Nauk Historycznych, directeur d'études w Ecole Pratique des Hautes Etudes w Paryżu, pt. *L'Histoire et la Sociologie*, po którym wywiązała się ożywiona dyskusja. Głos zabierali prof. N. ASSORODOBRAJ, doc. ST. HERBST, prof. T. MANTEUFFEL i doc. W. KULA.

W dniu 7 października br. prof. P. N. TRETIAKOW wygłosił odczyt zamknięty z dyskusją pt. *Problema etnogenezis Słavianstwa*, w którym przedstawił wyniki i metody nauki radzieckiej w zakresie badań językoznawczych, archeologicznych i historycznych nad początkami Słowian. W dyskusji uczestniczyli prof. W. ANTONIEWICZ, prof. W. DOROSZEWSKI, prof. T. MANTEUFFEL i prof. S. ARNOLD.

Instytut Historyczny odwiedzili również prof. Uniw. Moskiewskiego Borys D. GREKOW, historii czeskiej dr Vaclav HUSA oraz profesorowie Uniw. w Budapeszcie Erzsebet ANDICS i Józef WALDAPFEL.